

UDC

“NOTES OF A MADMAN” LU XUN AS A REALISTIC REFLECTION OF THE CULTURAL AND SPIRITUAL CRISIS OF CHINA IN THE EARLY TWENTIETH CENTURY

N. Kobzey

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Ivano-Frankivsk National Medical University
9, Halytska str., Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine
Nata_kobzej@ukr.net

The article is devoted to the analysis of “Notes of a Madman” by the famous Chinese writer, publicist, literary critic, public and political figure, founder of modern Chinese literature Lu Xun, created in the form of diary entries. This style of writing allowed the author to encode his own subjective and secret thoughts in the metaphorical text, which were contrary to the established traditions, religious and political norms of the Chinese state. The work is written in the Baihua vernacular and contains a devastating critique of China’s patriarchal system with its harsh Confucian views on human behavior in society. The political and cultural crisis in China became apparent, which led to the leveling of the indomitable postulates of Confucianism (humanity, benevolence, morality, patriotism), because they stopped working. This realization led Lu Xun to identify China not only in his time, but also in China for four thousand years as a country of cannibals. Note that the author is not talking about real cannibalism, but considers cannibalism as an extremely cruel model of China’s so-called feudal ethics. Although in the history of mankind there have been cases of cannibalism, and in ancient China, the tradition of eating human flesh found expression in the treatment of the seriously ill, for gastronomic pleasure and revenge.

Distributed in China, the “May 4 Movement” gave impetus to the educational movement, the movement for a new culture, new ideas, new knowledge. Lu Xun condemned the state’s total control over the behavior, political views and self-consciousness of its citizens. He created the image of a crazy hero who, in fact, was not sick. In China, people who spoke out against social injustice were called insane.

Lu Xun supports the movement for a new Chinese culture and demonstrates outspoken pro-European views, combining them with the traditional Chinese worldview. He adopts the realistic tendencies inherent in European literature, raises social issues, depicts the fate of the little man, exposes social ulcers. All this in order to find a way out of the cultural and spiritual crisis in which his state found itself.

Key words: Lu Xun, diary, realistic trends, Confucianism, worldview, social issues, society.

«НОТАТКИ БОЖЕВІЛЬНОГО» ЛУ СІНЯ ЯК РЕАЛІСТИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ І ДУХОВНОЇ КРИЗИ КИТАЮ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Н. В. Кобзей

Статтю присвячено аналізу «Нотаток божевільного» відомого китайського письменника, публіциста, літературознавця, громадсько-політичного діяча, основоположника

© 2021 N. Kobzey; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine and the Ukrainian Association of Sinologists on behalf of *The Chinese Studies*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

сучасної китайської літератури Лу Сіня, створеного у формі щоденникових записів. Така манера письма дозволила автору в метафоричному тексті закодувати власні суб'єктивні і потаємні думки, що йшли в розріз усталеним традиціям, релігійним та політичним нормам Китайської держави. Твір написаний народною мовою *байхуа* і містить нищівну критику патріархального устрою Китаю з його жорстокими конфуціанськими поглядами на поведінку людини в суспільстві. Далася взнаки політична і культурна криза в Китаї, яка призвела до нівеляції незламних постулатів конфуціанства (гуманність, доброзичливість, моральність, народолубність), адже вони перестали працювати. Це усвідомлення привело Лу Сіня до ототожнення Китаю не лише його часу, а й Китаю протягом чотирьох тисяч років, як країни Людожерів. Зауважимо, що автор говорить не про реальний канібалізм, а розглядає людожерство як надзвичайно жорстоку модель так званої феодальної етики Китаю. Хоча в історії становлення людства випадки канібалізму траплялися, а в Древньому Китаї традиції поїдання людської плоти знайшли своє вираження у лікуванні тяжкохворих, з метою гастрономічного задоволення та з метою помсти.

Поширений в Китаї «Рух 4 травня» дав поштовх просвітницькому руху, руху за нову культуру, нові ідеї, нові знання. Лу Сінь засуджував тотальний контроль держави за поведінкою, політичними поглядами і самосвідомістю її громадян. Він створив образ божевільного героя, який, по суті, не був хворим. У Китаї божевільними називали людей, які виступали проти суспільної несправедливості.

Лу Сінь підтримує рух за нову культуру Китаю і демонструє відверті проєвропейські погляди, поєднуючи їх із традиційним китайським світоглядом. Він переймає реалістичні тенденції, притаманні європейській літературі, порушує соціальну проблематику, зображає долю маленької людини, викриває суспільні виразки. Усе це для того, щоб знайти вихід із культурної і духовної кризи, в якій опинилася його держава.

Ключові слова: Лу Сінь, щоденник, реалістичні тенденції, конфуціанство, світогляд, соціальні проблеми, суспільство.

Для мемуаристики XIX – XX століття доволі популярним жанром став щоденник – «літературно-побутовий жанр; у літературі – форма оповіді від першої особи, яка ведеться у вигляді щоденних, як правило датованих записів» [Шикін 1987, 98]. Він дозволяв письменникам відкрито виражати свої суб'єктивні і потаємні думки, часто відмінні від усталених традиційних, релігійних чи політичних норм. Допускалася свобода у виборі форми та змісту, а сам автор або відверто «оголявся» перед публікою, або вдягав маску і вже його герой виступав головним у творі. А. Гілевич наголошує, що «поступово щоденникові записи набули такої форми літературної творчості, коли щоденник став розглядатися як цілісний і структурно розроблений літературний жанр, так само значний і сформований, як оповідання, есе або роман» [Гілевич 2018, 34].

Тому й не дивно, що різноманітні аспекти теорії жанру щоденника знайшли своє відображення в численних працях О. Галича, О. Харлан, А. Ільків, В. Руднева, Д. Поляка, Т. Радзівської, Н. Сопельник та багатьох інших. К. Танчин, поряд з іншими дослідниками, розглядає щоденник як особливу форму самовираження письменника. Проте ще й досі питання ототожнення реального автора із видуманим героєм щоденникових творів або їх розмежування залишається відкритим і дискусійним. Те ж саме стосується й проблеми так званої амбівалентності авторського «я» у зазначеному вище жанрі. Тому дослідження подібного плану є актуальними і своєчасними.

Чимало вітчизняних і закордонних письменників використовували щоденниковий жанр у своїй творчості. І якщо поява подібних творів у європейській чи американській літературі була закономірною і тенденційною, то «Нотатки божевільного» Лу Сіня в літературному житті Китаю викликали справжній фурор.

Очільник «Руху за нову літературу», основоположник сучасної китайської літератури, письменник, публіцист і літературознавець Лу Сінь став автором першого в Китаї твору, написаного народною мовою *байхуа* у вигляді щоденникових записів. Використовуючи форму ретельно занотованих хворобливих візій головного героя, автор зумів закодувати в них нищівну критику патріархального устрою Китаю з його жорстокими конфуціанськими поглядами на поведінку людини в суспільстві.

Лу Сінь був очевидцем і учасником так званої Сінхайської революції 1911–1913 рр., направленої на повалення маньчжурської правлячої династії та відновлення національних прав та свобод китайського народу. Він, разом із тисячами прогресивно налаштованих робітників та селян, покладав на неї величезні надії. Однак, не судилося. Щоб зупинити всеохопну хвилю громадянської війни, китайська і маньчжурська знать об'єдналася, обравши нового президента. Останній жорстоко придушив порушників «спокою» Піднебесної і встановив режим тотальної диктатури. Політична і культурна криза в Китаї посилювалася. З'ясувалося, що незламні постулати конфуціанства (гуманність, доброзичливість, моральність, народолюбність), які для більшості населення слугували «керівництвом до життя», перестали працювати. Це усвідомлення привело Лу Сіня до написання своїх «революційних» «Нотаток божевільного», в яких автор позиціонує Китай не лише його часу, а й Китай протягом чотирьох тисяч років, як країну Людожерів. «Будь-яку справу починаєш розуміти, лише коли її всебічно вивчиш. За старих часів часто їли людей: це я пам'ятав з історії, правда, смутно. Щоб впоратися, розкрив книгу з історії, в книзі не було дат, зате кожна сторінка була багата словами «гуманність», «справедливість», «мораль» і «чеснота»... Заснути я все одно не міг і глибоко за північ дуже уважно читав книгу, як раптом побачив, що між рядками вся вона поцяткована одним словом – «людоїдство [Лу Сінь, 1]. Розуміємо, що автор говорить не про реальний канібалізм, а розглядає людожерство як надзвичайно жорстоку модель так званої феодальної етики Китаю. Хоча, перечитуючи книгу К. Резникова «*Заплати плоті. Їжа і секс в житті людей*», дізнаємося, що в історії становлення людства випадки канібалізму були непоодинокими. Скажімо, були вони навіть і в Україні під час голодомору. Є свідчення, що ставалося таке й при спробах втечі з концентраційних таборів. Однак до таких дій спонукало нестерпне і несвідоме, неконтрольоване почуття голоду. У Древньому ж Китаї традиції поїдання людської плоті, які в деяких провінціях існують ще й досі, знайшли своє вираження у трьох основних цілях – лікування тяжкохворих, з метою гастрономічного задоволення та з метою помсти.

Не секрет, що китайська нетрадиційна медицина використовує у своїй практиці найрізноманітніші, часом неприпустимі для сучасного світу засоби. Відомо, що батько Лу Сіня, ставши жертвою такого лікування, помер від туберкульозу. З його смертю син так і не зміг змиритися. Ставлення письменника до лікарів-шарлатанів очевидне. У «Нотатках божевільного» читаємо: «Пригадую, коли мені було років п'ять чи менше, я якось сидів перед будинком, насолоджуючись прохолодою, брат сказав тоді, що, якщо батько чи мати захворіють, син повинен вирізати у себе шматок м'яса, зварити і запропонувати батькам з'їсти: тільки в цьому випадку його можна назвати хорошим сином. Мати не заперечувала» [Лу Сінь, 1]. Хороший син Лу Сінь вирішив здобути традиційну медичну освіту, щоб подібних випадків у його країні ставало менше. Адже неприпустимо в цивілізованому світі допускати такі безчинства лише через те, що так вимагає традиція. «І Я зварив

свого сина і віддав на поталу Цзе і Чжоу, тому що так повелося з давніх часів. Хто знає, скільки було з'їдено людей з того моменту, як Паньгу відділив небо від землі, і до тих пір, коли з'їли сина І Я; а від випадку з сином І Я до Сюй Сі-лина; а від Сюй Сі-лина аж до того, як в селі Вовчому з'їли людину? У минулому році, коли в місті стратили злочинця, якийсь сухотний вмочував пампушку в кров страченого і облизував її» [Лу Сінь, 2]. Звичайно, неприпустимо звинувачувати Лу Сіня в тому, що він не приймав, критикував і заперечував тисячолітні китайські порядки. Ні. Він був гідним сином своєї землі. Вивчав її історію, звичаї, вірування, поважав і підкорявся їм. Однак, як високоосвічена і прогресивна людина, він прагнув минуле залишити в минулому, а завдяки розвитку, еволюції, постійному навчанні хотів перетворити Китай в сучасну високорозвинену самостійну країну. Лу Сінь розмірковував: напевно, спочатку всі дикуни хоч трішечки та ласували людським м'ясом. Згодом, зважаючи на відмінність в переконаннях, деякі відмовилися від людодства, всі свої помисли спрямували на самовдосконалення і перетворилися в людей, в справжніх людей, інші ж як і раніше займалися людоджерством. Все одно як черв'яки: одні з них еволюціонували в риб, птахів, мавп, нарешті в людей, інші ж не прагнули до самовдосконалення, і до цього дня так і залишилися хробаками. Але навіть черв'яки в порівнянні з мавпочками не настільки низькі, як людоджери в порівнянні з нелюдодідами. [Лу Сінь, 2]. Такого регресу для своєї країни мислитель не хотів.

Із найдавніших часів китайці їли людське м'ясо з метою задоволення своїх гастрономічних бажань. У древніх переказах про китайських правителів згадується, що останні нерідко влаштовували пишні бенкети, на яких пригощали гостей пікантними стравами. «Є свідчення, що людське м'ясо цінували не тільки аристократи. У IX ст. перський купець зазначає, що на ринках Китаю відкрито продають людське м'ясо. У документі XII ст. повідомляється, що з людини було отримано 15 джин (9 кг) сушеного м'яса. Із записів XIII в. можна дізнатися, що дитяче м'ясо смачніше за жіноче, а найгірше м'ясо – з чоловіків». [Резніков, 147]. Головний герой оповідання «Записки божевільного» практично слово в слово переповідає подібні шокуючі факти, які десь чув або читав. Його охоплює жах, адже з розвитком цивілізації традиції поведінки не тільки не забуваються, але й передаються від покоління до покоління. Батьки навчають синів, сини своїх дітей, діти – своїх нащадків, старші брати – молодших... «Пояснюючи мені сенс стародавніх текстів, він (*брат*) сам говорив, що можна «обмінюватися дітьми і з'їдати їх». Ще пам'ятаю, як мова зайшла про одного поганого чоловіка, брат сказав, «його треба було не тільки вбити, а й з'їсти його м'ясо та спати на його шкірі». Я був тоді маленьким, і від страху серце у мене довго калатало» [Лу Сінь, 2].

Канібалізм задля помсти – доволі поширене явище в Китаї. Найчастіше з'їдалися тіла злочинців, під час воєн та революцій поїдали тіла ворожих солдатів. Головний герой твору розповідає, як «кілька днів тому з села Вовчої прийшов орендар повідомити про неврожай, він розповів моєму старшому братові, що жителі цього села спільно вбили одного лиходія зі свого ж села; потім вийняли у нього серце і печінку, засмажили і з'їли, щоб стати хоробрішими» [Лу Сінь, 1]. Цікаво, що Лу Сінь описав реальний факт, який стався в Китаї у 1907 р. Відомо, що революціонери з'їли серце вбитого чиновника. Традиція поїдання людських тіл або їх частини сягає релігійних вірувань людей. У міфологічних та фольклорних творах чи не усіх культур героїв поїдають чудовиська. Така кара за погані вчинки. А ще людоджерство може символізу-

---

вати смерть людини в одному статусі та її реінкарнацію в іншому. Спожиті частини людського тіла надають впевненості, хоробрості, допомагають боротися зі стресом. Тому у Китаї дуже часто кати поїдали серця страчених ними людей. А в сучасному світі жінки їдять часточки своєї плаценти, щоб позбутися постродового синдрому. Відгомін таких вірувань знаходимо в щоденнику хворого героя Лу Сіня. «До мене повільно наближався брат, ведучи за собою якогось старого. Очі у старого люті, і, щоб я не помітив цього, він йде, похнюпившись, лише з-під окулярів потайки кидає на мене косі погляди. Брат запитав: «Сьогодні ти, здається, добре себе почуваш?» Я відповів: «Так». Брат продовжував: «Я запросив доктора Хе оглянути тебе». «Гаразд!» – відповів я, хоча знав, що старий цей – переодягнений кат! Прикинувшись, що перевіряє у мене пульс, він визначить, наскільки я жирний, і за це йому теж перепаде шматок м'яса. А мені не страшно. Я хоч і не їм людського м'яса, а куди хоробріший за них» [Лу Сінь, 2]. Остання фраза ідеально ілюструє ставлення Лу Сіня до такого сліпого слідування традиціям. Він не розуміє, як народ може стільки років їм підкорятися. Автор розмірковує, яким могло би бути життя простих китайців, якби вони змінили свої погляди. «Як було би спокійно, якби вони відмовилися від цих думок, займалися своєю справою, гуляли, їли, спали. Для цього потрібно переступити всього лиш невелику перешкоду. Однак вони організували зграю, і всі: батьки, діти, брати, чоловіки, друзі, вчителі, вороги і зовсім незнайомі люди – підбадьорюють один одного і навіть під страхом смерті не бажають переступити цю перешкоду» [Лу Сінь, 2].

Що ж, національно-визвольна революція себе не виправдала. Але прогресивна китайська інтелігенція на змогла сидіти, склавши руки. Програвши «битву за тіла» китайців, вона розпочала боротьбу за їх «душі». 1919 рік став переломним в історії Китаю. Так званий «Рух 4 травня», попри свою політичну заангажованість, дав поштовх просвітницькому руху, руху за нову культуру, нові ідеї, нові знання. А отже, відкидання або переосмислення старих порядків. Реакція населення на такі зміни була неоднозначною. Глибока бідність наскрізь пропитала усі стіни і закутки китайських сіл. Брак освіти і нормального спілкування дававсь знаки. Прості люди, перебуваючи під гнітом традицій і заборон, страшно озлобилися і стали жорстокі. Деякі з них втратили здатність самостійно мислити і виражати емоції. Ті, в кому ще жевріли іскорки волі, боялися підняти голову. Були і байдужі. «За воротами стоїть натовп людей: серед них і Чжао Гуй-вень зі своєю собакою. Вони тісняться біля входу, з цікавістю витягаючи шиї. У одних зовсім не можна розрізнити риси обличчя, немов вони закриті покривалами; у інших, як і тоді, темні лиця з вискаленими іклами. Вони посміхаються, не розтуляючи губ. Я знаю, що всі вони з однієї шайки, що всі вони людожери. Однак мислять вони, я це теж зрозумів, по-різному; одні вважають, що потрібно пожирати людей, як це було заведено здавна; іншим, хоча вони і розуміють, що є людей не можна, все ж хочеться цього. Тільки вони бояться, як би не розгадали їх таємного бажання, і тому, почувши мої слова, все більше дратуючись, продовжують холодно посміхатися, не розтуляючи при цьому губ.

У «Нотатках божевільного» Лу Сінь зображає епізод, коли до змученого хворобою юнака навідується гість. Його герой запитує про ставлення до традиційних порядків:

- «Людоїдство – чи це правильна справа?
- Він, як і раніше посміхаючись, відповів:
- Сьогодні не голодний рік, навіщо ж їсти людей?

Я негайно ж зрозумів, що і він у цій зграї, і теж любить їсти людей» [Лу Сінь, 2]. Для чого письменник затіяв цю розмову? Щоб показати, наскільки сильно партійна ідеологія маніпулювала свідомістю людей. Вона залякала їх настільки, що найменша згадка про непокору, або невинні роздуми про правильність/неправильність вибивала їх із колії. В таких випадках дехто тактовно міняв тему розмови, дехто все переводив у жарт. Але Лу Сіню потрібна була правда. «Тут хоробрість моя збільшилася в сто крат, і я став допитуватися: «Чи правильно?»

– Навіщо про це питати? Жартівник ти, право ... Сьогодні чудова погода...

– Ні, ти все ж відповідай: «Чи правильно?»

Він пом'явся. І нарешті, запинаючись, відповів:

– Чи не ...

– Неправильно? Чому ж тоді вони їдять?

– Цього не може бути...

Він змінився в обличчі, воно стало зовсім темним, як чавун. В упор втупившись на мене, він сказав:

– Втім, може бути. Адже так повелося з давніх-давен.

– Раз повелося споконвіку, значить, правильно?

– Не буду з тобою сперечатися. Але краще не говори так; не то сам же й опинишся винним!» [Лу Сінь, 2]. Ось в чому правда китайського способу життя – вести себе тихо і скромно, щоб у певний момент не стати винним, тобто неугодним могутній державі.

Політика сучасного Лу Сіню Китаю полягала в тотальному контролі за поведінкою, політичними поглядами і самосвідомістю його громадян. Тому будь-яка спроба інакодумства викликала в населення страх, воно безмовно терпіло безчестя, тяжко гнуло спину, втрачало рідних, безневинно вмирало, але життєвий уклад протягом чотирьох тисяч років не порушувало. «Цим людям одягав на шию колодки повітовий начальник, їх били по обличчю поміщики, у них забирали дружин стражники з повітового управління, їх батьки вмирали від гніту лихварів; але і тоді вираз їхніх обличь не було таким переляканим і таким лютим, як вчора» [Лу Сінь, 2]. Що ж сталося вчора? Вони побачили поміж себе божевільного. Безумця. Бунтаря? Вважаємо, що революціонер Лу Сінь не випадково обрав для свого головного героя саме душевну хворобу, адже подібні візії часто є симптомами й багатьох інших захворювань. Справа в тому, що *безумними* називали в Китаї людей, які виступали проти суспільної несправедливості. Найчастіше ними були високоінтелектуальні особи – вчителі, письменники, поети, філософи, громадські діячі. Такі образливі прізвиська часто дуже міцно «зросталися» зі своїми власниками, тому в історії відомий Божевільний Цюй Юань – великий поет Китаю, Божевільний Чан – філолог та філософ, та ще багато інших інакодумців.

Лу Сінь, безумовно, не лишився осторонь нових віянь, він демонструє відверті проєвропейські погляди, поєднуючи їх з традиційним китайським світоглядом. Під час навчання в Японії Лу Сінь знайомиться з перекладами творів англійських і французьких митців. Вивчає німецьку мову, тому з захопленням читає поезію Гейне, «*Так говорив Заратустра*» Ф. Ніцше, «*Еволюцію і етику*» Гекслі. Там же починає вчити російську, пробує перекладати, читає Толстого, Фадєєва, Серебрякова, Гоголя. Про вплив останнього на творчість Лу Сіня є багато досліджень. Та й сам письменник неодноразово зізнавався, що саме враження від творчості Гоголя спонукали його писати реалістичні твори, та й форму, стиль і назву «Нотаток божевільного» він «запозичив» в останнього.

Головні герої обидвох авторів, зображені по-своєму, якоїсь миті розуміють, що світом правлять жорстокі закони і насильство. Гоголівський персонаж не знаходить в собі сили боротися зв'язавшись з спенсерівським позитивізмом. Нещадна дія раси, середовища й моменту розчавлює його, він божеволіє. Герой Лу Сіня не здається. Його ж божевілля позірне. Він бунтує, придумує способи втечі від неблаганних обставин, навіть погрожує своїм ворогам: «Ще не пізно покаятися, так зробіть же це щиросердно! Знайте, що в майбутньому на земній кулі не потерплять людоджерів. Якщо ж ви не будете навчені, вас самих з'їдять, всіх, до останнього. Скільки б вас не народилося, вас знищать справжні люди, так, як знищують мисливці вовків. Як знищують черв'яків!» [Лу Сінь, 2].

Кожен новий запис хворого хлопця репрезентує етап формування Лу Сіня як особистості. З усвідомленням, що суспільний устрій Китаю далекий від ідеалу, земля вперше вислизнула з-під його ніг. «Чень П'ятий умовив мене повернутися в кімнату. У кімнаті – непроглядна темрява. Балки і крокви захиталися прямо над моєю головою; похитав трохи і стали збільшуватися ... Навалилися на мене ... Нестерпна тяжкість, не можу поворухнутися: вони хочуть моєї смерті» [Лу Сінь, 2]. Відомо, що Лу Сінь народився в заможній, надзвичайно освіченій сім'ї. Його дідусь займав посаду в Ханьлінській Академії, а мама самостійно навчилася читати. Тому дитинство письменника мало б бути багатообіцяючим. Та не вийшло. Дідуся звинуватили у хабарництві, мовляв, хотів за гроші прилаштувати сина при Академії. Смертної кари він unikнув, але статус сім'я втратила назавжди, усі двері перед нею зачинилися. «Увійшов до кабінету, а тут замкнули двері, немов клітку з куркою або качкою» [Лу Сінь, 1]. Маленького ж хлопчика виховала старша служниця сім'ї. Вдруге Лу Сінь похитнувся, коли помер батько. Але не здався. «Я зрозумів, що ця тяжкість не справжня, і, обливаючись потом, видерся» [Лу Сінь, 2], – писав він в «Записках божевільного». Обравши своїм покликанням медицину, юнак вирушає в Японію. Там відбувся його третій вирішальний «упадок» й формуються основні життєві і політичні погляди. Майбутній революціонер випадково побачив слайди зі стратою можливих китайських шпигунів під час російсько-японської війни 1904–1905 років. Серед них був його знайомий. Подивитися на їх смерть прийшли їх китайські друзі. Як на виставу. Без співчуття. Байдуже. Саме тоді Лу Сінь зрозумів, що куди важливіше лікувати людські душі, а не їх тіла. Медицину покинув і почав нелегку боротьбу за людські права. Що це був нелегкий шлях, оповідає божевільний з «Нотаток...». Саме йому письменник дозволяє найсокровенніше – опис свого прозріння. «Я розгадав їхні прийоми, вбити прямо вони не бажають, та й не сміють, побоюючись злої мани. Тому всі вони зв'язалися один з одним, всюди понаставляли сильця і сітки, щоб я сам в них попався. Згадайте чоловіків і жінок, які кілька днів тому стояли на вулиці, проаналізуйте поведінку брата, і ви майже на всі сто відсотків упевнитесь в цьому. Найкраще для мене – зняти пояс, перекинути його через балку, затягнути тугіше і – повіситись, тоді вони не будуть винні і, радіючи виконанню свого заповітного бажання, стануть реготати. А ще краще померти від страху або з туги; в цьому випадку я стану не таким жирним, але і тут вони зможуть висловити своє схвалення, кілька разів кивнувши головою.

Вони тільки й знають, що їсти людське м'ясо! Пам'ятаю, в книгах говориться, що існує така тварюка, гієна. Тварина мерзена, особливо – очі. Харчується мертвечиною: дрібно розгризає і проковтує навіть найбільші кістки. Подумати про неї – і то страшно. Гієна – з породи вовків, а вовк – з сімейства

собак» [Лу Сінь, 2]. Людина ж – з сімейства людей. Тому людське обов'язково візьме гору над безчинством, а конфуціанські принципи народоловства і народовладдя нарешті запрацюють.

Письменник сподівався, що революційні рухи зуміють подолати застарілий патріархальний устрій Китаю, а поведінка людини в суспільстві звільниться від детермінованості жорсткого конфуціанського вчення. Ці сподівання виявилися настільки оптимістичними, що Лу Сінь починає розповідь з хороших новин – головний герой одужав після тяжкої хвороби і виїхав з рідного дому, щоб обійняти державну посаду.

Як бачимо, творчість Лу Сіня відображала ті ж реалістичні тенденції, що були притаманні для європейської літератури середини XIX – початку XX століття. Не випадково автор обрав для неї соціальну проблематику, зображав долю маленької людини, пригнічену жорсткими правилами поведінки, викривав пороки суспільства і цілої нації, писав про бідність і приреченість. Його експерименти мали єдину мету – надихнувшись досвідом вільних країн, знайти спосіб подолання глибокої культурної і духовної кризи, в якій потопав його рідний Китай.

ЛІТЕРАТУРА

Бочаров А. Законы дневникового жанра. *Вопросы литературы*. 1971. № 6.

Галич О. Роди та жанри літератури. Рівне, 1994.

Гілевич А. До питання про жанрову ідентифікацію хейанської прози ніккі-бунгаку. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018, Вип. 62, Частина 1.

Лу Сінь. Записки сумашедшего. URL : <https://booksonline.com.ua/view.php?book=91120>.

Резников К. Запросы плоти. Еда и секс в жизни людей. URL : <https://history.wikireading.ru/145810>.

Шикин В. Дневник Текст. Литературный энциклопедический словарь. Москва, 1987.

REFERENCES

Bocharov A. (1971), *Zakony dnevnikovogo zhanra* [The laws of the diary genre], *Voprosy lyteratury* [Literature issues]. No 6, pp. 64–69. (In Russian).

Halych O. (1994), *Rody ta zhanry literatury*. Rivne.

Hilevych A. (2018), *Do pytannia pro zhanrovu identyfikatsiiu kheianskoi prozy nikki-bungaku* [On the question of genre identification of Heian prose of Nikki-Bungaku], *Movni i kontseptualni kartyny svitu* [Linguistic and conceptual pictures of the world], No. 62, pp. 34–41.

Lu Xun. *Zapysky sumashedsheho*. <https://booksonline.com.ua/view.php?book=91120>. (In Russian).

Reznykov K. *Zaprosy ploty. Uda y seks v zhyzny liudei*. <https://history.wikireading.ru/145810>. (In Russian).

Shykyn, V. (1987), *Dnevnyk Tekst. Lyteraturnyi entsyklopedycheskyi slovar*. Moskva, p. 98. (In Russian).

Стаття надійшла до редакції 05.02.2021